

נאמר של נייר

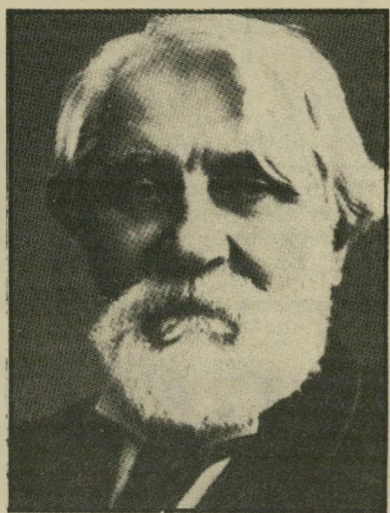

קן אצילים רומאנטי נוסח טורגנייב ★ בארץ ניתן לשמור על עילוסים ★ האגדה של תנועת הפועלים היהודית

קריאת קיץ

סאטירה רומאנטית

הסופר הרוסי בן המאה שעברה, **איוואן פ' טורגנייב**, בן אצילים, חי את רוב שנות בגרותו מחוץ לתחומי רוסיה הצארית. כל ימיו היה נתון תחת שליטתן של נשים. הראשונה היתה אמו העריצה, ששלטה ב-500 אריסיה ביד קשה. בבגרותו היה נתון לשליטתה של זמרת אופרה פאריסית, **פאולה ויארה**, שהיתה נשואה

סופר טורגנייב איורור רחני

לאחר, ולמרות זאת טורגנייב היה מסור לה במשך כל חייו.

מעט מהקריעה האישית שלו, בין תרבות מערב-אירופה לתרבותה של רוסיה, פורש טורגנייב בספרו המעולה קן אצילים. שראה אור באחרונה, בתרגום נהדר לעברית. קן אצילים הוא סאטירה רומאנטית, המציגה את יצר ההתמערבות הרוסי עד לאבסורד, ובחזרה אל מורשת השמרנות הרוסית.

• איוואן פ. טורגנייב - קן אצילים; עברית: נילי מירסקי; הסיפריה לעם; הוצאת עם עובד; 192 עמודים (כריכה רכה).

כימים אלה, של חיים קשוחים ונוחים, יש בחוויה של קריאת רומאן מעולה זה של טורגנייב משום איורור רחני, שעיקרו חוויה רומאנטית מרתקת, של אהבת גבר נשוי ומבוגר לנערה צעירה וטהורה-נפש.

טורגנייב משרטט את הרקע המישפחתי של גיבורו, האציל **לאברצקי**, כמה דורות לאחור, דרך אביו האנגלומאן, המחנך את בנו בצורה לקויה, תוך שהוא פורש את כל עיוותי המישפחה, שהיו אופייניים למדי בקרב בני האצילים של רוסיה במאה שעברה.

הנסיד לאברצקי התאהב בימי לימודיו ב**בוארארה פאבלובה** בת ה-19, למענה הוא פורש מלימודיו ועוטפה בכל טוב. אלא שווארארה הופכת עד מהרה לאשה בשלה שאיבדה את תומתה, והיא מעודדת את האציל לאברצקי לעזוב עמה את רוסיה, למען החיים הטובים בטורקליני פאריס, עד שיום בהיר מגלה לאברצקי בחדרה פתק ממאהבה.

כעבור שלושה ימים הוא נוטשה בפאריס, וכמקום לשוב לרוסיה הוא נוסע לאיטליה, תוך שהוא מורה למנהליו העיסוקים להקציב סכום חרושי לכלכלתה של אשתו ולכלכלת בתם.

לאברצקי מתייסר שנים בייסורי-נפש באיטליה, עד שהוא שב לרוסיה, לאחוזתו. אך בררכו, בעיר הקרובה לאחוזתו, הוא פוגש את הבכורה רחוקה, **ליזה** (במשך שנים רבות נהוג היה בצרפת והאנגליה לכנות את קן אצילים בשם המושאל ליזה). מתאהב בה נואשות, למרות שבגיליהם יש הפרש של שנים רבות.

כאן מתחיל המעגל השני של הסיפור: מסעו של טורגנייב, באמצעות גיבורו לאברצקי, אל התום הרוסי, תוך שהוא מקדים בו כמיספר שנים נכבד את טולסטוי, שפיתח לדרגת אמנות את אהבתו למוזיקים הרוסיים.

לאברצקי מתחיל במאבק עם **סאנשיין**, ארוסה הכמעט-יודאי של ליזה, במטרה לזכות בחסדי אהבתה. במקביל מתחיל כאן מסע של לבטים רוסיים, לבטים של תום וטהרה, שהסיפרות הרוסית עמוסה בהם עד לעייפה, לבטים המעניקים לסיפרות זו אחד ממאפייניה.

טורגנייב מוליך את לאברצקי מבעד למכור הסבל והייסורים של אציל נשוי, המנוע לשאת אשה כל עוד אשתו בחיים, ואז, כיום בהיר, הוא מגלה במדור רכילות בעיתון מחולצארץ שאשתו הלכה לעולמה. וכאן הוא שוטח את לבבו באונו ליזה, ואף מחבקה חיבוק שבגניבה. לאברצקי וליזה מתחילים כאן את מסלול הייסורים המוסרי, כאשר לפתע, מבין המתים, מגיעה בחזרה לאחוזתו רעייתו ואורוה, ביחד עם בתם, כורעת

על ארבע, ומבקשת ממנו מחילה. היא מגיעה עד מהרה לכית-הקרובים, שם מצויה ליוה, ומצליחה להוציא מלאברצקי הבטחה שלא יסלקה.

לאברצקי נכנע לסירובה של ליוה, אשר בייסורי אהבתה אליו, וכידיעה כי היא הפרות היחידה לנפשו המיוסרת - פורשת למינור, שם היא מעבירה את חייה.

קן אצילים הוא סיפור רומאנטי בלא האפיינר, סיפור רגיש, שעל כל שורה ושורה שבו כרוך חוט מעורן של סיפורת קלאסית, במשמעות החיובית שלה.

קן אצילים הוא ספר מומלץ ביותר לקריאה באתרי-החופש הקיציים, שהרי קצב עלילתו הלא מהיר, מרתק ומודרני, עשוי להביא הנאה לקוראים. גם תרגומה של נילי מירסקי, שבאחרונה תירגמה עוד יצירות מהקלאסיקה הרוסית, היא מעולה, מהמעולים שהשפה העברית ידעה כשנים האחרונות.

זיכרונות

מנהיג הבונד

במדינת ישראל העכשווית, שבה חושפים השכם והערב את השורשים והרקע של אוכלוסיה אחת, מתוך האוכלוסיות היהודיות הקיימות בה, אוכלוסיית יוצאי ארצות ערב, נעשה בשיטתיות העוול של הכחשת שורשיה של אוכלוסיית יוצאי ארצות אירופה, הכחשה המעוררת לעיתים תחושה, שאלה הגיעו ארצה במיקרה בלבד. באחרונה הגיע לידי ספר הנושא את הכותרת ולאדימיר מדם - האגדה של תנועת הפר' עלים היהודית, זיכרונות, ספר שהוא מהלומה תרבותית מועזעת.

הספר הוא זיכרונותיו של אחד ממנהיגי הבונד, תנועת הפרולטריון היהודי של מירח אירופה. בפרקים הראשונים של זיכרונות מדם מצויים כמעט כל המרכיבים המאפיינים את דור המהפכה-הרוסית, אותה ספירה מהפכנית שהשיפיעה על עיצוב עולמם, כאשר אצל מדם שאלת חקר השורשים היא בעלת עומק וכנות מדהימים.

בהדרגה הפכה סביבתו של מדם ליהודית יותר

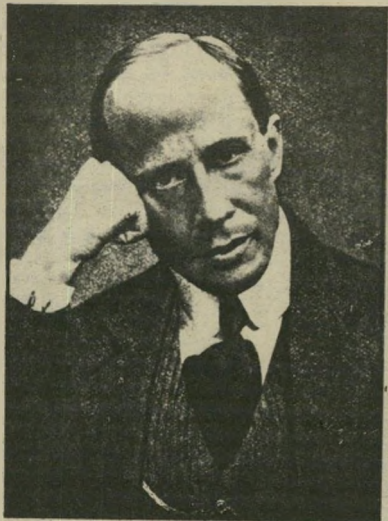
• ולאדימיר מדם - האגדה של תנועת הפועלים היהודית; זיכרונות; עברית: פסח כרעמרם; הוצאת יל פרץ, 367 עמודים (כריכה קשה).

יותר, עד שיום אחד, בגימנסיה, קרא לו אחד התלמידים: מדם, יחרוך מצורעני - קללה המהדקת יחסו לחבריו היהודיים. לאחר לימודיו בגימנסיה יצא מדם ללמוד רפואה בקייב, שם הוא הגביד את מעורבותו במיסגרות מהפכניות, ולאחר קריאת הקפיטל של קארל מארכס הוא עבר ללמוד כלכלה-מרינית. בשנת 1899 נטל מדם חלק בשביתה הפוליטית הראשונה ברוסיה, שביתה סטודנטים, שביתה שהוליכה אותו לראשונה לבית-הכלא.

בשלב זה הצטרף מדם עם חבריו לתנועת הפועלים היהודית (הבונד) ופתח לא רק בפעילות מהפכנית מלאה, אלא בפירסום רשימות כבטואני הבונד, ואף בעריכת חלק מהם. עד מהרה הפך מדם לחבר הוועד (הקומיטט), תוך שהוא מביא את נוסח השבועה של הבונד, שאותה חיבר המשורר-מחזאי **אנסקי**: נשים ימיננו על לבבנו... מדם מספר על הויכוחים בשאלה המהווים יהודים אומה, או לא? ושאר בעיות של הלאומיות היהודית, שהעסיקו את הרחוב היהודי המהפכני באותה עת.

מדם שוב נאסר ועבר כמה בתי-כלא, גנב את הגבול לגרמניה והגיע לברן, שווייץ, שם הוא השתלב במושבה היהודית המהפכנית, פגש בסטודנט צעיר בשם **חיים וייצמן**, שהיה נוהג להגיע לברן, כדי לפגוש בארוסתו. בברן הפך מדם לפעיל המרכזי של הבונד, והוא מתאר את פגישתו בעורך האיסקרה, מהפכן בשם **ולאדימיר לנין** (בחינוכיותו לא עשה רושם טוב... פניו הביעו תבונה, אך לא שארירות. בעיניי הצטיירה מייד דמותו כדמות סוחרית-בואה רוסי...). מנהיגים מהפכנים נוספים שמרם פגש הם **פליכאנוב** וגם **מארטוב**.

בריקה רפואית גילתה למדם, שבשל מחלת-

מהפכן מדם עוול שיטתי

כליות לא יעבור את גיל ה-30, מה שהפכו למסור יותר לרעיון המהפכני, שבמיסגרתו הפך עד מהרה למרצה מבוקש בקהילות המהגרים הרוסיים. הוא נבחר למוכיר הלישכה המרכזית של הבונד מחוץ לרוסיה. למרות מהפכנותו הצרופה, התמסר מדם ללימוד תורת המידות של **שפינוזה**, שהפך לספר המאזן לקאפיטל של מארכס.

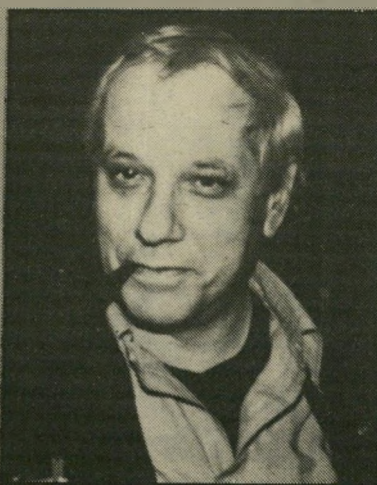
עד מהרה הפך מדם לכוכב של הבונד, תוך שהוא הגיע למקומו בהנהגת האירגון, והוא מתאר את הכינוס המיפלגתי, שבו ייצג את הבונד. כינוס שבו התפלגו הנציגים הרוסיים לבולשביקים ומנשביסטים, פילוג שהותיר אותותיו עד למהפכה הרוסית. מדם הגיע גם כמשקיף לקונגרס הציוני השישי בבול, והלאה ב-1904, כנציג הבונד לקונגרס הסוציאליסטי הבינלאומי באמסטרדם.

מדם שב לפעילות בתוככי רוסיה, ומתוך זיכרונותיו שבה ונפרשת התמונה המפוארת של תנועה מהפכנית זו, שהיתה תנועה מתנגדת ברחוב היהודי לתנועה הציונית, אך כלטה רוואק בעממיות שבה.

עוד על "עילוסים" ו"פרשת קניוק"

ציטוטון

הרחוק הידה סיפרותית בת כמה וכמה שנים. וכך כותב על כך א"ב יפה

סופר קניוק טענה מגוחכת

רבים תהו: שאלו עצמם ואת חבריהם, חפץ ובלשית מי האיש המסתתר מאחורי החתימה: אהרון בר-שמאל? במי לא חשדו באותו פרק זמן? ועלו סברות כי בעל המאמרים הוא הסופר הירושלמי א.ז. אישכילי, ואולי אהרון ראובני, ושמו שלמה מצא, וזו שהפליגו בחשדותיהם עד חיים הזה, והיו שייחסו את אבהות המאמרים לאברהם שלזנסקי עצמו... הרבה קולמוסים נשתברו סביב סוגיה זו. הרבה שידות נספו בבתי-הקפה הסיפרותיים ובמערעדות על עניין זה, ובמשך שנים רבות נשארה זהותו של בר-שמאל בחינת סוד פמוץ. הסוד השמור ביותר במספרות העברית בתל-אביב. גם במערבת 'משמר' (היומן המיסלגתי שקדם לעל המישמר) לא ידעו מיהו בעל 'בשבילי הסנתיאון'. שלזנסקי היה נועד עם בעל המאמרים במקום-הסתור, ולא דחה באחד בבתי-הקפה שהיה רגיל לשבת בהם עם חבריו, וזומה כי רק עורכו הראשי של העיתון היה בסוד הדברים. אשילו הגיבור, שהיה מצוי על סידעון שברי הסופרים, לא ידע מיהו אהרון בר-שמאל וזהו כותב המאמרים בלי למלא את שמו האורחי של הסופר...

טיעון אחד, אותו המטיר העיתונאי-מחבר **יורם קניוק** במהלך הפרשה המכונה פרשת ערבי טוב - הפרשה שבה זכה לפירסומת לא-מכובדת כסופר, כשל שם העט **יוסף שרארה** שקניוק נטל על עצמו - טיעון שקניוק השמיע ברדיו, כטלויזיה ובעיתונות היה: בארץ הזאת איראסשר לשמור על עילוסים? כפי שרומן גארי יבול היה לשמור על 'עילוסים' המישראל, אמיל אדאר, בצרפת...?

אלא שגם טענה מגוחכת זו של קניוק אינה עומדת במבחן המציאות-התרבותית הישראלית, מה עוד, שהמילים של ערבי טוב (הוצאת כינרת) עמדו בכבוד על הגנת אלמוניותו של המחבר קניוק, צחוק-הגדול הוא, שכמעט באותו שבוע שבו מידם קניוק ברבים את טענתו בגנות אוירת הגיטו התרבותי בישראל, גיטו שבו לא ניתן לשמור על עילוסים, ראה אור ספר-מאמרים גרוע, תחת הכותרת חותם אישי מאת דמות משולי הספרות: **א"ב יפה**, אחת המסות, לזכרו של סופר נסתר, מוקדשת לריוקנו הסיפרותי של הסופר המגנן **א"ב ביישי**, ששם-העט שלו, אהרון בר-שמאל, היה בעבר הסיפרותי